

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİNE DAYALI TOPLUMSAL KÜLTÜR ANLAYIŞI VE KÜLTÜREL İLETİŞİM

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Halûk YÜKSEL*

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ AÇISINDAN KÜLTÜR OLGUSU

Öncelikle, Türkiyenin ve Türk toplumunun sahip olduğu kültürün yapısı en geniş anlamıyla da olsa ele alınmalıdır. Bilindiği gibi, coğrafi bakımdan Türkiye iki kıtalı bir başka deyişle hem Asya'da hem de Avrupa'da toprakları bulunması nedeniyle, her iki kıtaya ait olan bir ülke görünümündedir. Ayrıca, yine Türkiye toplumsal yapılanması sebebiyle kültürel kökenler açısından çok kültürlüdür. Şu anda varolan kültürel yapının oluşmasında etken olan üç ana kültürel yapı; geleneksel ve kökenleri Ortaasya'ya kadar uzanan Türk kültürü, dini yönden etki eden İslam kültürü ve Atatürk devrimleri sonrasında gerçek ve doğru anlamıyla topluma etki eden batı kültürüdür.

Türkiye, topraklarının büyük bir bölümünün Asya kıtasına ait olmasına karşın hem coğrafi olarak hem de toplumsal anlamda Avrupa kıtasıyla ilişki içerisindedir. Bu durum ülkemizi ilginç bir kavşak noktası haline getirmektedir. Bir de kültürün kökenleri bağlamındaki ilişkiler de söz konusu edildiğinde, Türkiyeyi kültür-uyarlık özdeşliğini de göz önüne alarak, "uygarlıkların kavşak noktası" olarak nitelendirmek mümkündür.

İşte, dünya kültüründeki yeri ve önemi bu kadar açık olan Türkiyenin yeni kültürel yapılanmasında birtakım önemli çıkış noktaları saptanmış ve bu noktalarda Türkiye Cumhuriyetinin yeni kültürünün yapısının temeli meydana getirilmiştir. Atatürk yeni kültürün yapısını şöyle belirler: "Bir ulusun kültür seviyesi üç sahada; devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları sonuçlarının toplamıyla ölçülür"¹. Buna göre, Atatürk'ün kültüre bir yaşam biçimi olarak

* Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi öğretim üyesi.

¹ ATATÜRK'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1981, s. 394.

baktığını ya da yaklaştığını söyleyebilmek mümkündür. Çünkü, onun düşüncesinde kültürle uygarlık aynı şeylerdir ve bu anlamda bir bütün meydana getirirler ki bu da, bütün davranışlara şekil vermesi gereken bir unsur olarak kabul edilir. Ancak doğaldır ki, burada ele alınacak ölçütleri de iyi saptamak gerekir. Atatürk bu ölçütleri de şöyle belirler: "...Memleketler çeşitlidir, fakat uygarlık birdir ve bir ulusun ilerlemesi için de bu yegane uygarlığa katılması gerekir... Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün çabamız Türkiyede çağdaş ve bağlı olarak batılı bir hükümet meydana getirmektir. Uygarlığa girmek isteyip de, batıya katılmamış ulus hangisidir?"².

Böylelikle, Atatürkçü Düşünce Sisteminde yer alan kültür anlayışının yapısının ana hatları ortaya çıkmış bulunmaktadır. Yeni kültür, batılı olacaktır ve bir yaşam biçimi olarak toplumsal yapının her kademesinde aynı biçimde var olacaktır. Bu yapıyı hakim kılabilmek için toplumsal hayatın her alanı yeni kültür anlayışına paralel olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunları kısaca vurgularsak, Atatürk'ün yeni anlayışa göre düzenlediği çeşitli kültür çalışmaları başlığı altında şunları sayabiliriz: Öğretim kurumlarında birlik (vahdet), eğitimin ulusal karakter alması, Türk hukukunun skolastik yapısından çıkarılarak modern ve uygar bir niteliğe kavuşturulması ve bu arada "Medeni Kanun" ile kadınlara sosyal ve kültürel hayatta aktif bir rol verilmesi, kadınların siyasal haklara sahip ve her alanda erkeklerle eşit bulunmaları, Türk dili ve Türk tarihi sahasındaki devrimler hemen birinci planda sayılabilenlerdir. Ayrıca, halkçılığın, halka inmenin ve ona bizzat egemen olma bilincini aşılamanın bir demokrasi ve kültür devrimi niteliği taşıdığı söylenebileceği gibi, toplumda dinamizm yaratma, Türk toplumunun reformist bir karakter almasını sağlamak, kısacası devrimcilik felsefesini toplumda hakim ve geçerli tutmak sorununu da bu konunun içerisinde ele almak gerekmektedir.

Ayrıca, Atatürk tarafından ortaya konan devrimcilik (inkılapçılık) ilkesi bir yönüyle, kültürel antropolojide "kültürel değişme" olarak adlandırılan olguyu Türk toplumunun gündemine getirmektedir. Kültürel antropolojinin yaklaşımına göre, kültürel değişme aslında her toplum için kaçınılmazdır. Bir başka deyişle bu değişim her toplumda herhangi bir zamanda meydana gelecektir. Çünkü, kültürel değişme bütün toplumların evrensel karakteristiğidir³. İşte,

2 A.g.k., Cilt III, s. 67-68.

3 Nermin Erdentuğ, "Cultural Dynamics and Atatürk" Prof.Dr. Ahmet Şükrü Esener'e Armağan, A.Ü. SBF Yayınları No: 468, Ankara 1981, s. 67-68.

Atatürk devrimcilik ilkesi ile, bu bilimsel olguya bir kültürel antropolog gibi yaklaşmış ve Türk toplumunun değişiklikleri batı ülkelerinin hızıyla kabul edebileceğini ve değişikliklere hazır olduğunu anlamıştır. Atatürk bir kültür bilimcisi tavrıyla, o dönemde yaşamakta olan kültürel öğelerin, yeni şartlarla ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap veremeyeceğini anlayarak, eskilerinin yerine daha işlevsel kültürel elemanlar koymuş, böylelikle de değişim ve gelişmenin birbiri yerine kullanılabilmesini sağlamıştır. Atatürk devrimcilik ilkesiyle gelişmeyi anladığından, Türk toplumunu gelişme doğrultusunda yönlendirebilmek için, artık geçerliliğini kaybetmiş geleneksel kültürel öğeler yerine yenilerini koymayı çok önemsemiştir. Bu nedenle radikal bir batılılaşma ve Türk toplumunun modernleşebilmesi ve çağdaşlaşmasının ancak toplumdaki yanlış yönlendirilmiş dini baskılardan toplumu kurtarmakla söz konusu edilebileceği ilkesiyle birlikte, "layiklik" toplumsal yapının temeli haline getirilmiştir. Aynı layiklik ilkesiyle, kültürel antropolojide "kontrollü kültürel değişme" olarak adlandırılan planlı değişme gündeme getirilebilmiş ve geleneksel toplumdan modern topluma geçişin yolları açılmıştır. Kaldı ki, bu planlı değişme, "kültürel değerler arası çatışmayı" da en aza indirici bir faktördür.

Atatürkçü Düşünce Sisteminin kültür anlayışının bir başka boyutu da ulusçuluk ilkesinde dile getirilen "kültürel birlik" olgusudur. Bu olgu, Türk toplumu için hayati önem taşıyan ulusun bölünmemesi temel ilkesini yansıtır. Kültürel antropolojiye göre, ortak hayat hedefleri veya idealleri ve ortak davranış kalıpları gibi ortak kültürel kalıpları paylaşarak güçlü bir dayanışma içinde bulunan toplumlar iyi yapılanmış toplumlar olarak kabul edilirler. İşte bu önemli gerçeği çok iyi kavramış bir önder olarak Atatürk, kültürel birliği tam olarak sağlayabilmek amacıyla eğitimin kullanılmasının bir gereklilik olduğunu görmüştür. Bunun ilk aşaması olarak kullanılan dilin sadeleştirilmesi çabasına girilmiştir. Bu da ortak ideal ve anlayışların anlaşılıp yaygınlaşmasını sağlama amaçına yönelik bir yaklaşım olarak kabul edilmelidir. Bir iletişim ustası olarak nitelendirilebilecek olan Atatürk, özellikle bu noktanın önceki yapılanmanın en önemli yıkılış nedeni olduğu bilincindedir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunda kültürel birliğin bulunmamasının yanısıra, ortak ideal ve anlayışın gelişebilmesinin temel faktörü olan dilin de yöneticiler-halk ya da daha doğru bir ayrım ile aydınlar-halk arasında hemen tamamen ayrı olması yıkıcı etkeni geçerli idi. Kısacası kültürel alanda Atatürkçülük, kültür birliğini sağlayarak, Türk

kültürünün ulusallaşma ve evrensel boyutlara ulaşması mücadelesini vermiştir. Çünkü, Atatürk ortaçağda kalakalmış bir imparatorluktan çağdaş uygarlıklar düzeyine ulaşip onları aşan bir devlet yaratma çabasını simgeler.

Buraya kadar tanımı ve yapısı üzerinde durulan Atatürkçü Düşünce Sisteminin kültür anlayışının bu aşamada kaynaklarını bir başka deyişle, Türk toplumsal hayatına daha önce egemen olan kültür yapısını ana hatlarıyla ele almak gerekmektedir. Böylelikle eskiye tepki olarak ortaya çıkan yeni anlayışın daha iyi açıklanması sağlanabilir.

Bu noktaya kadar, hep batılılaşmanın Türk devriminin hedefi olduğu ve çağdaşlaşmanın en önemli ölçütünün batılılaşmak bir başka deyişle, yaşam tarzı olarak batıyı almak olduğu vurgulanmıştır. Ancak, Osmanlıların son dönemlerinde de batılılaşma gayretlerinin olduğu bilinmektedir. Öyleyse aradaki fark nedir? Osmanlılar döneminde olan batılılaşma gayretlerinin daha çok "biçimsel" bir yapı taşıdığı bilinmektedir. Batıların giysisi alınmış, dili alınmış ancak gerçekte yaşam tarzını batılı hale getirecek batı teknolojisi alınmamıştır. Kaldı ki, Osmanlı dönemindeki batılılaşma çabaları, geleneksel aydın-halk ayrımını sürdüren bir yapıyla sadece bir kısım aydınla sınırlı kalmış, tüm halka maledilememiştir. Ayrıca, batılılaşmanın en önemli ölçütlerinden birisi olan layiklik uygulamasına geçilmeden topluma (bir kesimine de olsa) zorla empoze edilen bu olgu, toplum yönteminin koyu taassubu ile büyük bir çelişki ve paradoks yaratmıştır. Öyle ki, bu çarpık batılılaşma yaklaşımı, Atatürk'te büyük bir tepki yaratacak bir niteliğe sahipti ve uygulamaya konan devletçilik ilkesinin bir yönü bu tür çarpıklıkları önleyici bir toplumsal niteliğe sahiptir.

Atatürkçü Düşünce Sistemindeki kültür anlayışının kaynakları olarak kuşkusuz, geçmişin tamamen reddedilmesi temel hatasına düşülmeden, bir ölçüde de olsa Osmanlı toplumunun kültür yapısı, halkın geleneksel kültürü, İslam kültürü ve en önemlisi de batı kültürünü görebilmek mümkündür. Bu kaynaklar, Atatürk ilkeleri çerçevesinde hayata geçebilmenin çağdaş formülünü bulmuşlar ve tüm toplumsal değişme ve gelişmelere ayak tıdurabilen ve Türkiye Cumhuriyetinin asıl kültürel yapılanması olan Atatürkçü Düşünce Sistemi doğrultusundaki kültür doğmuştur. Bu kültür; kültürün iki önemli yanı olan maddi ve manevi kültür öğelerini de belli bir anlayış doğrultusunda düzenleyerek, birbirinden ayrı olarak topluma veril-

meleri hatasına düşülmeden düzenleme doğrultusunda da önemli bir aşamanın ürünü olarak görülmelidir.

Bilindiği gibi, Türk ulusunun kültürel yapısına çeşitli dönemlerde çeşitli etkiler söz konusu olmuştur. Bu anlamda, Türk ulusunun kültürüne “çeşitli aşamalardan” geçerek bugüne gelmiştir demek gerekir. Bu aşamalar ana hatlarıyla, İslamiyet öncesi kültür dönemi, İslamiyete giriş ve sonrasındaki kültür dönemi, Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve Türkiye Cumhuriyeti kültür dönemi olarak sıralanabilir.

Genel anlamıyla kültürü oluşturan ögeler şöyle sıralanabilir:

- Sözlü ve yazılı hukuk,
- Dinsel düşünce ve dışındaki özerk kurallar,
- Yaşam kurallarını ve biçimini görüntüleyen toplumsal yapı,
- Üretim biçimini ve ilişkilerini görüntüleyen ekonomik yapı,
- Toplumun gelişimini ve değişimini sağlayan kalkınma bilinci,
- Özgür düşünce süreci⁴.

Kültür, insanların kendi aralarında ve toplumla olan ekonomik ilişkilerinde yön verici bir rol oynar ve yaşam biçimini koşullandırır. Buna bağlı olarak da bireysel davranışları biçimlendirir. Bu biçimlendirmeye paralel olarak bireyin toplumsal kişiliği kültürün en uç noktası olarak ve genetik özelliklerinin yanısıra içinde yaşanılan toplumun kültürü tarafından oluşturulur.

Bu konu bizzat Atatürk tarafından da aynı biçimde ele alınmaktadır: “Bir ulus oluştuktan sonra, bireylerin devlet hayatında, ekonomik ve düşünsel hayatta ortak çalışmak sayesinde vücuda gelen ulusal kültürde, kuşkusuz ulusun her bireyinin çalışma payı, katılımı ve hakkı vardır. Buna göre, bir kültürden olan insanlardan oluşan topluma ulus denir dersek ulusun en kısa tanımını yapmış oluruz”⁵.

Atatürk, Türk ulusçuluğunun tanımlamasını yaparken bir bakıma kendi kültür anlayışı ve ögelerini de açıklar: “Türk ulusçuluğu, gelişme ve ilerleme yolunda uluslararası temas ve münasebetlerde, bütün çağdaş uluslara eşit ve onlarla bir ahenkte yürümeyle beraber,

4 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Ahmet Halûk Yüksel, *Atatürkçü Düşünce Sisteminde Kültürel İletişimin Modele Dayalı Boyutları*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 123, Eskişehir, 1987, s. 22-54.

5 Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal ATATÜRK'ün El Yazıları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. CSeri, Sa.9, Ankara, 1969, s. 24.

Türk toplumsal heyetinin özel kökenlerini ve başlıbaşına bağımsız kimliğini saklı tutmaktır”⁶. Bir başka şekilde ifade edersek, uluslararası her tür kültürel ilişki kaçınılmazdır ama, Türk kültürünün çağdaş yapısı ile diğer toplumların tamamen kendilerine özgü kültürlerini kabullenmemeli, onlarla aynı yolda kendi yapılarıyla yürümelidir. Bu bağlamda, ulus ile kültür arasında doğrudan bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Uygarlık ile kültürün birbiriyle bir bütün oluşturması noktasından hareketle, bir ulusun kültür ve uygarlığının evrenselleşmesinin günümüz toplumsal şartlarında ancak layikliğin toplum yaşamındaki egemenliği ile mümkün olabileceği yargısına varmak mümkündür. Bu durum ise beraberinde, layikleşme, demokratikleşme doğrultusunda yapılan Atatürk devrimlerine bir “kültür devrimi” olarak bakmamızı getirir. Çünkü, Türk toplumunu ortaçağda kalakalmış Osmanlı düşünce yapısından ve buna bağlı yaşam biçimi ile değer yargılarından arındırıp, tamamiyle çağdaş hatta çağının ötesinde bir düşünce sistemine kavuşturan Atatürk, bu çabasında temel olarak eski yapının meydana gelmesinde ana neden olarak gördüğü teokratik anlayışı kendi olması gereken konumuna getiren ve layikliği toplumun her alanına egemen kılan bir anlayışa sahipti.

Tekrar edilecek olursa, bir ulusun kültürü, o ulusun kendine özgü olarak, evrensel normları da dikkate alarak yaptığı ve yarattığı herşeydir. Uygarlık da, aynı şekilde o ulusun ulaştığı kültür düzeyini anlatır.

Layik temellere göre biçimlendirilen ulusal kültürler aslında ulusların kendi kültürlerini koruma açısından da önemli bir mekanizma niteliğini taşır. Böylelikle yabancı kültürlerle, kültür alışverişini güvenle gerçekleştirebilmek mümkün hale gelir. Ancak, burada zor yoluyla meydana gelen kültürel değişme ile, kültürleşme arasındaki farka dikkat çekmek gerekir. Kendi toplumsal yapısına uygun ve çağdaşlaşma için zorunlu olan kültürel öğelerin toplumsal hayatta kabul görmesi olarak da nitelendirilebilecek olan kültürleşme, değişen şartlara ayak uydurma zorunluluğu bağlamında o toplumu güçlendiren bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, günümüzde layik kültür toplumsal bir zorunluluk olarak görülmektedir. O zaman yabancı kültürlerle olan ilişkiler sonucu oluşacak kültürleşmede tek sorun olarak yeni kültürel öğelerin sindirilip-özümsemesi kalmaktadır. İşte Türk devriminin en önemli başarısı

6 A.g.k., s. 25.

da budur. Çağdaş bir toplum olabilmenin şartı olan yeni kültürel yapı, kültür öğeleri ve yabancı kültürlerle olan ilişki ölçütleri Atatürk ilkeleri çerçevesinde son derece başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, bir başka deyişle eski yapının izleri henüz silinmemişken bile, yeni kültürel yapı halk tarafından tamamen kabul edildiğine göre, demek ki; böylesi bir yapı zaten toplumun ihtiyaç duyduğu ama ona kimsenin bu konuda herhangi birşey vermediği bir olgu olduğunu son derece açık ve net bir biçimde ortaya koyar. Bu da Atatürkçülüğün Türk ulusunun yapısını son derece iyi tahlil etmiş ve çağdaşlık yolundaki tek yol göstericisi olduğunun göstergelerinden birisidir.

ATATÜRKÇÜ KÜLTÜR ANLAYIŞININ BİR UZANTISI OLARAK "İLETİŞİM DEVRİMİ"

Atatürk genel anlamıyla devrimlerini gerçekleştirirken, bir başka deyişle, Türk toplumunu çağdaşlaştırırken, karşısına çıkan en büyük engellerden birisi olarak halkın çok büyük çoğunluğunun okuma-yazma bilmemesi olduğunu görmüştür. Bu durumun aslında birtakım maddi temellerin de söz konusudur. Çünkü, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kullanılan alfabe hem öğrenmesi çok güç olan bir yapıdaydı, hem de Türk ve Arap alfabeleri arasındaki kaynağını dillerin toplumsal ayrılıklarından alan bir çelişki ve ses boşlukları söz konusudur. Aslında böyle bir durum, belli bir toplumsal çelişkiyi de ortaya çıkarmış ve toplumda biri halkın, biri de aydınların dili olmak üzere birbirinden tamamen ayrı iki dil kullanılmıştır. Nitekim Arapça ve Farsça kelimeler Türkçenin yapısı ile uyuşmadığı için, kendi dilbilgisi kurallarını da birlikte getirmişler ve böylece de Türk halkını etkileyemeyen, sadece toplumun "aydın" kesimine egemen olan bir zümre dili ortaya çıkmıştır.

Gerçi, Osmanlıcadaki Arapça ve Farsça kelimelerle birlikte dilimize ister-istemez birçok yeni ses de gelmiştir, ama Türk halkı bu sesleri kendi öz dilinin süzgecinden geçirerek yeniden toplamış; bu kelimeler asıl biçimleriyle ancak bir zümre dili olan Osmanlıca içinde-kurallarını da birlikte getirdikleri için-varlıklarını sürdürebilmiştir.

Ülkemizde aydınlar ile halk arasında uzun zamandır süregelen ve cumhuriyet sonrasında kurulan iletişime rağmen doldurulamayan ayrılık, belki de temelini, halkı ve aydını birbirinden uzaklaştıran bu dil probleminden almış olabilir.

Yazı konusuna düşünce bağlamında yaklaşıldığında, insanların yaratıcı düşünceyi ancak kendi ana dillerinde gerçekleştirebileceklerini söylemek mümkündür. Çünkü, yaratıcı düşüncenin doğal kalıbı düzyazıdır. İşte bu özelliği gereği düzyazı, batıda sistematik ve yaratıcı düşüncenin kalıbı olduğu halde, cumhuriyet dönemine kadar kullanılan yazı türü bizde daha çok göze ve kulağa seslenen bir süsleme olgusunun gerçekleştirildiği bilinmektedir. Ayrıca, genel olarak düşünceleri ifade etmek için "nazım" kalıbına başvurulduğu da bilinmektedir. Ancak başvuru bu aracın yapısı gereği, birtakım sistematik düşüncelere değil, özlü içeriklere sahip ve bu anlamda değişik yorumlara açık özdeyişlere ulaşılmıştır⁷.

Latin harflerinin benimsenmesi, aslında toplumda gerçekleştirilen iletişim devriminin ilk ve zorunlu adımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknik bakımdan Arap harfleri yüzyıllardır Türkçenin ses değerlerini gerektiği gibi, rahatça ve doğru olarak yansıtamamıştı. Hele Osmanlıcanın çözülmeye yüz tuttuğu, yerine Arapçadan gittikçe arınan bir Türkçenin geçmeyen başladığı bir gelişmede, işlerlik kazanan ya da yeniden oluşturulan sözcükleri, Türkçeye uygun da olmayan harflerle yazmaya çalışmak, güçlükleri iyice arttıracaktı. Bu da iletişim devrimi açısından Türkçenin özleşmesini aksatan önemli bir engel olacaktı. En önemlisi de, Arap harflerinin öğrenilme güçlüğü ve zaman alması, bu harflerin, hemen tamamen okuma-yazmadan habersiz Türk toplumunu bilgisizlikten kurtarmaya, dolayısıyla çağdaştırmaya elverişli bir araç olmamasını da beraberinde getirecekti. Bu yazı ve alfabe hakkında Atatürk'ün düşünceleri de şöyleydi: "Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri, kafalarımızı demir bir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorunluluğundasınız"⁸.

Türkçenin seslerini başarıyla yansıtabilen Latin harfleri çağdaşlaşmada ve bağlı olarak bunu gerçekleştirmenin önemli bir aracı olan eğitimin yaygınlaştırılmasında zorunlu bir alt yapıydı. Bu konuda da Atatürk düşüncelerini şöyle dile getirmiştir: "Çok işler yapılmıştır, ama bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil, lâkin çok gerekli bir iş daha vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalciya öğretiniz. Bunu

7 Cahit Tanyol, *Atatürk ve Halkçılık*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No: 226, Ankara 1981, s. 120.

8 *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, s. 251.

yurtseverlik, ulusseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir ulusun bir toplumsal heyetin yüzde onu, okuma-yazma bilir yüzde sekseni-doğsanı bilmez türdendir. Bundan insan olanların utanması lazımdır. Bu ulus utanmak için yaratılmış bir ulus değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir ulustur. Fakat ulusun yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir"! İşte bu noktada hatayı büyük oranda kullanılan eski alfabede bulmak mümkündür.

Bu anlamda yazı devriminin gerekçelerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Öğrenme kolaylığı,
- Doğru okuma ve yazma imkanı,
- Halka okuma-yazmayı çok daha kolay öğretmeyi sağlayacak bir yazı sistemini benimsemek, düşük olan okuma-yazma bilme oranını böylece yükseltmek, ayrıca bu niteliğinden ötürü zaman ve güven kazandırmak,
- Türkçenin zenginliğini ve canlılığını bu dile daha iyi uyum gösteren yeni alfabe yoluyla daha iyi ortaya koyup gelişmesini sağlamak,
- Genelde "iletişim devrimi"nin gerekçesi olan iletişim ikiliğini kaldırmak, bir başka deyişle, yazı birliği ile dil ve bağlı olarak ulus birliğini sağlamak,
- Uygar uluslarla iletişim bağlantısı geliştirmek, bir başka deyişle, yeni alfabenin batı yazılarına benzemesinden dolayı, yaklaşımcı bir yapı kazanması nedeniyle, bizim için "çağdaş uygarlıklar düzeyine" daha çabuk ulaşma imkanını sağlamak.

En geniş anlamıyla Atatürk'ün "iletişim devriminde" yazı devrimi, dil devriminin öncüsüdür. Başka deyişle Türk toplumu, iletişim engellerini başta yazıyla açmış ve burada kazandığı hızla da dil devrimine girilmiştir⁹.

"Konuşulan dili belirli simgelerle saptayan sistem" olarak tanımlanan yazı konusunda Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu sonrasında gerçekleştirilen ve Osmanlı alfabesinin yerine Latin alfabesinin alınması biçiminde gerçekleşen söz konusu devrim, aslında sadece bir "harf" değişikliği olarak nitelendirilemez. Yukarıda sıra-

⁹ İnal Cem Aşkun, "Atatürk'ün İletişim Devrimi" *Türk Dili (Aylık Dil ve Yazın Dergisi)*, Cilt XXXVIII, Sayı 326, Ankara 1978, s. 548.

lanan gerekçeler doğrultusunda konuya bakıldığında, “yazı devrimi” dil devrimi sınırları içerisinde kalmayan ver gerçekleştirilen önemli toplumsal değişikliğin son derece hayati ve tamamlayıcı ögesidir. Ayrıca, yazı devrimi toplumsal iletişimi çağdaştırma amacını güden iletişim devriminin önemli bir parçasıdır. Bu anlamda yazı devriminin iletişim boyutlarını da şöyle çerçeveleyebiliriz: İlk olarak, Türk toplumunun karma Osmanlı kültüründen kendi öz kültürüne başka deyişle, gerekçelerde de değinildiği gibi, tümüyle Türk kültürüne kavuşturulması, yazı devriminin önde gelen iletişim işlevi olmuştur.

Yazı devriminin toplumun önünden, yüzyılların çarpık kültürel engelleri kaldırmadaki birinci iletişim boyutu yanında, bir başka boyutu da, toplumu kendi öz kültürü ile yoğurma, onun büyümesini yeni toplumsal etkileşim temellerine dayandırma yönünde belirlemiştir. Kısacası, o zamana kadar toplumda aydınlara özgü bir yapı taşıyan “eğitim” olgusuyla toplumun hemen tüm katmanlarının karşılaşmasıdır.

Yazı devriminin üçüncü büyük iletişim boyutu, Türk toplumunu dünya uygarlığına hemen tamamen egemen olan batı ile bire-bir ilişkiye geçirmesidir. Yazı devrimi, bu yapısıyla batıya bir yol açmıştır. Ancak, bu yoldan topluma “yeni işgal kuvvetleri” yerine, onun doğal kültürüyle karşı karşıya gelebilecek ve etkileşimde bulunabilecek, bir yandan Türk kültürüne katkıda bulunurken, diğer yandan da ondan etkilenip, dünya uygarlığına Türk kültürünün kapısını açacak olanlar gelip, gidecektir. Atatürk’ün deyimiyle, artık dünyanın uygarlık ufkunda “Türk Güneşi” de parlayacaktır¹⁰. İşte yazı devrimi, diğer iki boyutuyla birlikte, bu üçüncü büyük iletişim boyutuyla, Türk toplumunu içine dönük kapalı bir kültür çıkmazından kurtarıp, onun iç hareketlerinin oluşturduğu dikey boyutu yanında, öteki kültürlerle ilişkisini sağlayan yatay boyutta da gelişme imkânını sağlamaktaydı¹¹.

Yazı devrimiyle, ulusumuz batıya yönelen bir dünya görüşünün gerçekleşmesinde dinamik bir yola girmiştir. Çünkü, bu devrim herşeyden önce bir kültür devrimidir. Bu devrimle birlikte, toplumumuz Arap ve Fars kültür etkisinden çıkmaya ve asıl kimliğine kavuşmaya başlamıştır. Bu bağlamda yazı devrimi, kültür değişiminin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Yazı devrimi, aydınlarla halkı

10 A.g.k.

11 A.g.k.

birbirinden ayıran eski yazı sistemine ve anlaşılmayan dil karmaşıklığına son vermekle ulusal kültürümüzün de çağdaşlaşmasına birinci derecede yardımcı olmuştur.

Tarihi, toplumsal olayların ve değişimin sergilendiği bir alan, ulusal oluşumun gerçekleştiği bir süreç, bireyin ve ulusların güncel gibi görünen olayları değerlendirirken yararlanabilecekleri bir kaynak olmanın yanısıra, Türk uygarlığının tanığı ve gelecek kuşaklara güç ve güven aşılacak bir araç olarak gören Atatürk'ün, o denli önem verdiği ikinci alan da "dil" olmuştur. Bu bağlamda, yazı devriminden sonra gündeme dil devrimi girer. Bu da, cumhuriyet yönetiminin halkçılık ilkesinin temel uzantılarından birisi olarak ele alınabilir. Çünkü, Osmanlıca adı verilen dili, küçük bir azınlık, -seçkin ve ayrıcalıklı bir azınlık- olarak nitelendirilebilecek olan aydınlar kullanıyordu. Geniş halk kesiminin, bir anlamda "aydınlar şifresi" olarak adlandırılabilen bu dille uzaktan-yakından bir ilgisinin olmadığı bilinmektedir. Bu durumda bütün halkın anlayabileceği ve ortak olarak kullanabileceği bir dile, çağdaşlaşmayı kendine hedef olarak almış bulunan yeni Türkiye Cumhuriyetinde kesin olarak ihtiyaç duyuluyordu. Bu dilin, Osmanlıcanın birtakım yabancı öğelerle ve tamlamalarla süs ve sanatlarla gizlenmeye çalışılan içerik boşluğuna yer vermeyecek, somut şeyleri ifade etmeye yatkın ve açık, bilim dili niteliğine sahip olması gerekiyordu. Bunun yanısıra, açık-seçik yazma gereği, açık-seçik düşünme mecburiyetini de beraberinde getirir. Çünkü dil, yalnızca anlaşma ve iletişim aracı değil, aynı zamanda düşünme aracıdır. İşte bu anlamda Türkiye Cumhuriyetindeki dil devrimi sonucu ortaya çıkan yeni dil, Türk insanını akılcı düşünmeye, yalın ve özlü düşünmeye yöneltmektedir. İşte gerek bilim ve kültür, gerek eğitim ve öğretim, gerekse sanat ve edebiyat hayatı açısından Türkiye Cumhuriyeti için büyük önem taşıyan dil devriminin asıl değeri de buradan gelmektedir.

Şekilsel açıdan bakıldığında, yazı devrimi, Türk dilini yabancı öğelerden kurtarmaya yönelik bakımından da önem taşır. Başka deyişle yazı devrimi, Türkçenin öz benliğine kavuşturulması açısından belirli bir aşama ve girişim olarak kabul edilmelidir. Çünkü her dil, kendi ses ve söz yapısına uygun yazı düzeni ister. Bu anlamda, yeni Türk alfabesinin kabulü, Türk dilinin ve gelişmesinin önünde bir set gibi duran eski yazı engelini kaldırmış; yazı devrimi Cumhuriyet döneminde girilen çağdaş Türk kültürü yaratma savaşının "iletişim" açısından dönüm noktası olmuştur. Yeni yazı, dil konu-

sunda Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki baskısının kalkmasına yardımcı olan bir faktör olmuştur. Teknik olarak, artık Arapça ve Farsça kökenli birtakım kelimeleri de yeni yazı ile yazarken, bunların asıl yazımlarını gözönünde bulundurmamak gerekmektedir. Bu da en azından bu tür kelimelerin söylenişini Türkçe hale getirecektir. Bunun yanısıra, yazım şekilleri yeni yazım şeklimizle bağdaşmayan, yeni alfabenin kurallarına ters düşen kelimelerin yabancı kökenli oldukları da kolayca anlaşılacaktır. Böylelikle, iletişim devriminde bir bütün meydana getirmiş olan yeni Türkçe ile yeni yazı sisteminin bütünleşmesi gerçekleşebilecek ve buna bağlı olarak da yabancı dil öğeleri yerine Türkçenin kendi öz değerlerini koyma olgusu söz konusu olacaktır. Kuşkusuz burada, ulusallıkla ve ulusal duygu ile dil, bir başka deyişle dilin ulusallığı gündeme gelmektedir. Ulusal duygu ile dil arasında bire-bir bir ilişki söz konusudur ve bu durumu Atatürk; “ulusal duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin ulusal ve zengin olması ulusal duygunun gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil bilinçle işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır”¹² biçiminde dile getirmiştir.

İletişimin önemli bir boyutu olan dil konusunda buraya kadar ele alınanların yanısıra, yükselme döneminde kurduğu ve o dönemin şartlarına uygun ve döneme göre en gelişkin toplumsal iletişim sisteminin, değişen toplumsal şartlara göre yeniden düzenlenmemesi nedeniyle Osmanlı Devleti, devlet örgütü içinde haberlerin iletimi bağlamında da yaşamsal öneme sahip iletişim ögesini yeterince etkin kılamiyordu. Devletin değişik kurumlarının özellikle son dönemlerde birbirleriyle olan iletişimsizliği, her alanda yıkıcı etkisini gösteriyordu. Devletin örgütsel yapısı çökmüş, dağılma sürecine girmiş ve bu yapının bütün oluşturması gereken yapılanmasının elemanları neredeyse bağımsız hareket etmeye başlamışlardı. Bu da en çok toplumu etkiliyordu. Zaten devletin sadece, artık bıktırıcı ve amaçsız hale gelmiş savaşlar için asker toplama ve giderler için vergi niteliğinden hukuki temelsizliği nedeniyle “haraç” durumunu almış para toplamak amacıyla “iletişim” kurduğu halk, bir de devletin iç-iletişimsizliğinin sonuçlarını yaşamak durumunda kalıyordu. Padişah değişikliği ya da örneğin Tanzimat Fermanı gibi önemli toplumsal olaylar bile

¹² Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Turhan Kitabevi, Ankara 1984, s. 124.

halka uzun zaman sonra ve dolaylı olarak ulaşabilir hale gelmişti. Bunun uzantılarının cumhuriyetin ilk yıllarında bile yaşandığı bilinmektedir. Çeşitli kişilerin cumhuriyetin ilk yıllarına ilişkin anılarında yer alan ve bizzat Atatürk'ün o anki yöneticileri halkın tanıyıp tanımadığına ilişkin sorularına, son padişahın hatta bir öncekisinin adını cevap olarak alışı bu Osmanlı iletişimsizliğinin bir yansıması ve uzantısıdır.

Ayrıca, devlet-halk iletişimsizliği konusundaki diğer iki önemli etmen, zaten öğrenilmesi güç olan yazı nedeniyle halkın okuma-yazma bilme oranının son derece düşük oluşu ve devleti yöneten aydınlar ile halk arasında nitelikçe farklı iki dilin varlığıdır. Bilmediği bir dille ona hitap eden aydın yöneticiden çekinen halk, ayrıca yöneticilerine onların anlayabileceği gibi seslenemediğinden, toplumun gelişmesi için çözülmesi gereken problemler hiç ortaya çıkmıyordu. Bu da Osmanlı yönetiminin iletişim açısından "tek sesli-tek yönlü" olmasını doğuruyordu. Yönetim biçimi gereği zaten yönetime katılmayan halk, bu gerekçelerle uygulamaları da eleştiremiyor, başka deyişle toplumsal iletişim için hayati öneme sahip iletişim ögesi olan yansıma (feed-back) gönderemiyordu. Kaldı ki, yöneticilerin yansıma alma gibi bir istek gayretleri de bulunmuyordu.

Atatürkçü Düşünce Sisteminin "harıcı" durumundaki iletişim devrimi, en basit anlatımla, Türkiye'deki toplumsal iletişimin, toplumun genel çağdaşlaşma hedefi doğrultusunda düzenlenmesi, onun da çağdaştırılmasıdır. Amacı da, Atatürk ile başlayan yeni Türk devriminin, toplumu; bireyleri, örgütleri, kurumları ve tüm kültürüyle modern hale getirmede başarıya ulaştırma amacı olarak özetlenebilir. Atatürk'ün iletişim devrimine verdiği önemin kökenlerini de burada aramak gerekmektedir. Atatürk, kültür devriminin yapı taşı olan iletişim devrimini gerçekleştirmek için hiç zaman kaybetmemiştir. Bu konudaki her türlü gecikme, "işgal kuvvetlerinin" ülkede bir süre daha kalmaları anlamını taşır. Oysa çeşitli nedenlerle yüzyıllardır hep çağın gerisinde kalmış Türk toplumunun buna hiç tahammülü yoktur. Bu bağlamda Atatürk, toplumunun yabancılar tarafından "işgal edilmiş" kültürüne; ekonomisine, yönetimine ve topraklara olduğundan daha fazla önem vermiştir. Aslında kimi çevrelerin Atatürk konusunda içine düştükleri yanlış da burada aramak gerekir. Bazıları, ülke topraklarından düşmanların çıkarılmasıyla mücadelenin bitmesi gerektiği öne sürmüşlerdir. Oysa, Atatürk'e göre, asıl "ulusal mücadele" düşmanların yurttañ atılıp, cumhuriyetin ilan edil-

mesi sonrasında başlar. Çünkü yeni yönetim yöntemi olarak, cumhuriyet ve bu yönetimin şekillenme ölçütleri durumundaki diğer Atatürk ilkeleri, Türk toplumunun yüzyıllardır, kültürünü, bağlı olarak düşüncesini davranışlarını, kurum ve örgütlerini deyimden tam karşılığı anlamında “işgal eden” doğulu ve imparatorluğun son dönemlerinde batılı güçleri buralardan uzaklaştırma mücadelesine başlama anlamını taşır. Bu mücadele, Ulusal Kurtuluş gibi üç-dört sene değil, kültürel değişimin hem de toplumun her alanında ve kurumunda gerçekleşecek bir kültürel değişimin yapısına uygun olarak çok daha uzun yıllar sürecektir. Bu mücadele, Türk ulusunun dünya kültür ve uygarlık alanında “varolma” veya “yok olma” durumunu da simgeleyecektir. İşte, Atatürk’ün Türk toplumu için ortaya koyduğu asıl ulusal mücadele hedefi de budur. Bu anlamda gerçekleştirilen kültürel devrimin ilk başlangıcını meydana getiren “iletişim devriminin” önemi de buradadır.

İletişim devriminin bu kültürel boyutu yanında ikinci boyutu toplumu kendi öz kültürüyle yeniden yoğurma, onun büyümesini yeni toplumsal etkileşim temellerine dayandırma yönünde belirmiştir. Kısacası, toplumda o zamana kadar aydın-yöneticilere özgü bir kurum olarak bilinen “eğitim”in toplumun ayırım gözetmeden tüm yöre ve kesimlerine yaygınlaştırılması gündeme getirilmiştir.

İletişim devriminin üçüncü toplumsal boyutu, Türk toplumunu, dünya uygarlığına egemen batı uygarlığı ile ilişkiye geçirmesidir. Burada, gündeme getirilen “batıcılık” değildir. Bir başka deyişle, toplumda o zamana kadar varolan doğu kültürünün yerine tamamen batı kültür öğelerini koymak hedeflenmemiştir. Genel anlamıyla iletişim devrimi gerçekten batıya önemli bir yol açmıştır. Ancak, bu yoldan topluma eskiden olduğu gibi kendi öz değerlerini unutturucu, kaybettirici öğeler değil; Türk toplumunun doğal kültürüyle etkileşime girebilecek, bir yandan Türk kültürüne katkıda bulunurken, diğer yandan ondan etkilenip, dünya uygarlığına, Türk kültürünün gerçek yüzünü ve gücünü gösteren öğeler gelip, etkileşimin gereği olarak gidecektir. Burada, Atatürkçü Düşünce Sisteminin bütüncül yapısı içerisinde devletçilik ilkesi de devreye girecektir ya da girmelidir. Çünkü, kontrolsüz bir zaman ve biçimde topluma gelen kültürel öğeler toplumu hazırlıksız yakalayabilir ve bunun sonucu da kültürel bozunma ya da eski biçimde bir “işgal” olabilir. Bu bağlamda dış kültürlerde olan ilişkiler eğitim kurumları aracılığı ile sürekli olarak karşılanmalıdır. Gerekliğinde, bozucu nitelikli kültürel öğeler

çeşitli yol ve yöntemler kullanılarak devletçe kontrol altında tutulmalıdır. Bu da, çağdaş gelişen-değişen şartlara ayak uydurabilen ve devletçe yönetilen bir Atatürkçü kültür politikasının uygulanmasıyla söz konusu olabilir. Kuşkusuz bu da toplumun kendi kültürel içe-dönüklüğünün bir uzantısı olarak değerlendirilmelidir. Kültürel içe-dönüklük (etnosantrizm) eğer tutuculuğa ulaşmaz, belli bir dengeyi oluşturulması sağlanabilirse kültürel yapının korunmasında büyük önem taşır.

SONUÇ

Herhangi bir ulusun kültürü, o ulusun her alanda yarattığı kendine özgü değerlerin bütünü olarak ele alınabilir ki, bu yaklaşım Atatürkçü kültür anlayışında da yansımaları bulan kültürün ulusallığı konusunu da kapsamına almaktadır. Sonuç olarak, kültürden ayrılığı bulunmayan uygarlık da, uluslararası ortak bilim ve tekniğin nesnel değerler toplamıdır. Eğer yüzeysel bir ayrılıkla bakarsak, ulusların manevi buluş ve yaratışlarını kültüre; bilimsel ve teknik bütün buluşlarını da uygarlığa mal etmek gerekir. Ancak, kültürel ürünlerin bazı yansımaları uygarlıkta görüleceği gibi, uygarlık ürünlerinin yansımalarını da kültürde görürüz. Ayrıca, hiçbir kültür ve uygarlık ürünü ulusal sınırlar içinde kalmaz; önemi yararı ve etkisine bağlı olarak başka uluslarca da benimsenir. Bu konudaki diğer önemli bir nokta da, toplumların benimsenip-özümsemeyen kültürel değerleri bünyesinden attığıdır. Özümsememiş olarak toplumsal bünyede kalanlar ise, o topluma zarar veren parazit öğeler durumuna gelirler.

İşte, Atatürkçü kültür anlayışının tutarlılığı da buradadır. Kültürleşme yöntemiyle yeni kültürel öğeleri topluma sunan Atatürk, bu öğelerin toplumca sindirilmesini ve özümsemesini sağlamıştır. Bu amaçla batı uygarlığına yönelen Atatürk; yaratıcılığı, özgür düşüncüyü, demokrasi terbiyesini, toplum düzenini, insan ilişkilerini, bilim ve teknoloji ile dengeli bir bütün olarak yükselmeyi kültür politikasının temeli olarak belirlemiştir.

Kültür devrimiyle, toplumu çağdaş toplumlar düzeyine ulaştırmayı hedefleyen Atatürk, bu devrimin yerleşmesi ve yeni kültür öğelerinin özümsemesi için öncelikle eğitim alanında düzenlemeler yapmıştır. Bu nedenle eğitim layık ve tek tip hale gelmiştir.

Batı uygarlığını günümüzdeki gelişkin duruma “rönesans” adı verilen kültür hareketinin getirdiği bilinmektedir. Rönesans’ın temelini de “reform” hareketiyle hıristiyanlığın devlet örgütlenmesinin dışına çıkarılması bir başka deyişle layik anlayışın topluma hakim kılınması meydana getirir. Bu bağlamda Atatürkçü Düşünce Sistemi doğrultusunda gerçekleştirilen kültür devrimi “layik” yapısıyla batıdaki rönesans–reform hareketlerinin ülkemizde gerçekleştirileni olarak değerlendirilmelidir. Türk layik kültürünün taşıdığı tam bağımsızlık, ulusal egemenlik, barışçılık ilkeleri ayrıca bir üstünlüktür. Özgür düşünce, ulusçuluk, halkçılık, cumhuriyetçilik, devletin yönlendirmesi açısından devletçilik, yeniliğe açıklık anlamında devrimcilik demek olan layik kültür, batının kültür anlayışından çok daha ileri ve gelişkindir.

Toplumsal anlamda, Atatürk’ün kültür anlayışı; ulusun her türlü yabancı etkilerden uzak, çağdaş bilim yolunda, özgür bağımsız bir ortam içerisinde, kaynağını kendi özünde bulan, uygar eserler meydana getirmek noktasında toplanmaktadır. Toplumun kültürünü ortaya koyan bu nokta, onun birey ve kurum olarak tüm duygu, düşünce ve davranışlarının bir toplamıdır. Türk toplumunun gelenekleri böyle bir kültürel yapının sürekliliği ve sağlamlılığını belirlerken, Atatürkçü Düşünce Sistemi doğrultusunda gerçekleştirilen devrimci (inkılapçı) atılımlar, bu yapının büyümesi, dokularının sıklaşması, toplumsal hayata yeni gelişme basamaklarının eklenmesi ile sağlanacaktır. Bu noktada, birbirinin karşılığı gibi görünen gelenekçilik ve devrimciliğin Atatürk devrimlerindeki gelişkin birlikteliğini ve sentezini görmek mümkündür. Bir başka deyişle, Türk toplumunun sahip olduğu kültürel özü korumada ne kadar gelenekçi olunursa olunsun, bu özü zenginleştirip çağa uygun hale getirmede de Atatürkçü devrimcilik ilkesi en önemli dayanak olarak alınmalıdır.

Türk kültürünü korumak ve geliştirmek, öncelikle onu tam olarak araştırıp özelliklerini saptamayı; öte yandan da çağdaş uygarlık olgusunu ve gelişmesini bilim yollarından izlemeyi gerektirir.

Atatürk, ulusun sosyal, siyasal yaşamı ile düşünce eğitiminde yol gösterici olarak “ilim ve feni” belirlerken; bir bakıma “ilim ve fennin” kaynağı durumunda yüksek araştırma, eğitim ve öğretim kurumlarını gösterirken, toplumun kültürel gelişiminde önderliğini de bu kurumlardan beklediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Atatürk’ün Türk ulusuna gösterdiği en önemli hedef olarak değerlendirilebilecek olan çağdaş uygarlıklar düzeyine ulaşma; ulusun

bir taraftan sahip olduğu kültürel olgu ve imkanları değerlendirmeye tabi tutma, diğer taraftan da uygarlığın gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan yeni kültür öğeleriyle güçlendirme yoluyla olacaktır. Ancak, böyle nazik bir dengeye dayalı bir iş gerçekleştirilirken, herşeyden önce, Türk toplumunun sahip olduğu ulusal değerlerin çok iyi araştırılıp, kişi ve toplum olarak ortak özelliklerin ve eğilimlerin saptanması gerekir. Bunun aksi bir tavır, çağdaş olma kavramından yola çıkıp, bilinçsiz bir “batı izleyicisi” durumunda kalmayı gerektirecektir. Bu tür sağlıksız bir yöntem, en alt düzeyde “iyi” olarak nitelendirilen değişme öğelerini, toplumun karşısına büyük bir çatışma nedeni olarak çıkarmaktan öteye gitmeyecektir. Aslında, toplumsal ve kültürel açıdan değişme, topluma o zamana kadar olmayan alışılmadık öğelerin sunulması nedeniyle, çatışmayı da beraberinde getirir. Bu önemli ve gerektiğinde davranılmadığında başarısızlığa yol açabilecek noktada Atatürk, çok iyi tanıdığı Türk ulusunun yeniliğe açık, yeniliklere uyarlanma yeteneğine, yüksek karakterine ve önderine olan içten bağlılığına güvenmektedir. Kaldı ki, geçirdiği tecrübeler bu konuda da onu yanıltmamıştır.

Köklü bir geçmişe, zengin ve üstün kültür kaynaklarına sahip Türk ulusu için aslında çağdaş uygarlığın gerisinde kalma söz konusu olmayacaktır. Değişme, toplumun kültürel yapısı iyi incelenip, kalkınma uçları ve yöntemleri doğru olarak saptandığında, ulus için çatışma değil, aksine gelişme sonucu ortaya koyacaktır. İşte bu hayati öneme sahip kültür savaşını vermede en önemli görev, hayatta gerçek “yol gösterici (mürşit)” olan bilim ve bilim üretmekle görevli kurumlar olan eğitim kurumlarına, ama özellikle üniversitelere düşmektedir. Bunlar, topluma açılıp bütün boyutlarıyla etkili bir araştırma ve hizmet götürme çabasına girdiklerinde, ulusun çağdaş uygarlık düzeyine, başkalarının çıkar yollarından ve taklitçilikle değil; kendi öz yapısı, kendine özgü yollarıyla, en önemlisi de çağdaş uygarlığa da en az diğer uluslar kadar katkıda bulunarak erişeceği açıktır.

